

İran'da Direniş ve Baskı

Demokrasi, düşünce özgürlüğü, herkesin isteklerini yapabilmesi yani kısacası özgürlük. Dünyadaki birçok insanın en büyük isteğidir özgürlük. Günümüzde ise hâlâ tam anlamıyla özgür olamayan, özgür hissedemeyen ülkeler mevcuttur. Buna bir örnek İran İslam Cumhuriyeti'dir.

İran'da bireysel özgürlükler, özellikle ifade özgürlüğü ve kadın hakları, devletin ideolojik sınırları içinde şekillenmektedir. İnsanların nasıl giyineceğinden ne söyleyebileceğine kadar pek çok alan denetim altındadır. Bu durum, özgürlüğün yalnızca bir kavram olarak var olduğu, fakat günlük yaşamda hissedilemediği bir düzen yaratmaktadır.

Peki İslam Devrimi Nedir?

İslam Devrimi 1979 yılında gerçekleşmiştir. O dönemde İran halkı dönemin şahı olan Rıza Pehlevi'nin otokratik yönetimine ve demokrasi eksikliğine karşı gelmiş, sokaklara dökülmüşlerdir. Günümüzdeki birçok genç ise, o dönem neden böyle bir şey uğruna protestolar yapıldığını sorgulamıştır. 1979 yılında Rıza Pehlevi'nin görevden alınıp, ailesi ile sürgüne gönderilmesinden sonra boşluğu doldurması için, 15 yıldır sürgünde olan Ayetullah Ali Hamaney göreve gelmiş ve devrim gerçekleşmiştir. Bu olay İran'ın dönüm noktası olmuş, birçok yasaklar gelmiş, İran halkı eskiden sahip olduğu özgürlüklerini de ellerinden kaybetmiştir. Kadınlar sokakta tek başına gezemez olmuş, başörtü takmak zorunlu hale gelmiş, gece hayatları ve partiler yasaklanmış, şarap içmek büyük bir yasak hâline gelmiş ve sokaklarda "ahlak polisi" adı verilen polisler görev almıştır. Bu polislerin ne kadar ahlaklı olduğu ise apaçık ortadadır.

Örneğin 2022 yılında, 22 yaşındaki Mahsa Amini'nin başörtüsünü olması gerektiği şekilde takmadığı gerekçesiyle ahlak polisi tarafından öldürülmüştür. Bu olaydan sonra ise İran'da rejim karşıtı protestolar güç kazanmıştır.

Muhammed Rıza Pehlevi kimdir?

Devrimden önce yaklaşık 37 yıldan fazla İran'ı yönetmiştir. Pehlevi döneminde İran batılılaşma, ekonomik büyüme, İran'ın antik ve İslam öncesi tarihini ulusal bir gurur olarak aşılama odaklanmıştır. Pehlevi 1960'larda kadınlara oy hakkı vermiş, erkeklerle eşit haklar sağlamıştır ve o dönemlerde Tahran büyük bir parti şehri olarak biliniyor ve İran, şarabı dünyaya ihraç ediyordu.

Peki neden bu özgürlüklere rağmen halk pehleviye karşı ayaklanmıştı? Otokratik tarz ile yönettiği ve demokrasi eksikliği olduğu gerekçeleri ile ağır eleştirilere maruz kalıyordu aynı zamanda Şii Müslüman din adamları onu islami değerleri yıkmakla suçluyordu. O dönemde İran'ın sınır komşusu olan Sovyetler Birliğinden etkilenen solcu gruplar ise daha fazla eşitlik ve hak için çağrı yapıyordu. Tabi ki bu olaylardan sonra beklenen oldu ve devrim gerçekleşti. O dönem Humeyni'yi destekleyen solcu ve din karşıtı gruplar arasında, komünist İran Tudeh Partisi de vardı. Şu an Londra'da yaşayan Shahrar Tabari, bu partinin bir üyesiydi ve amcası partinin lideriydi. Şimdi ise Şah'ı devirme kararını sorguluyor. "Demokrasinin ne olduğunu anlamadık" diyor. Muhalefetteki bazı insanların olan biteni kabul etmediğini ancak sessiz aldığını söylüyor:

"Herkes ne olursa olsun Şah'ın gitmesini istedi. Nasıl olduğunu anlamak zor. Sanki hepimizin beyni yıkandı ve manipüle edildik."

Pehlevi'yi protesto edip, daha özgür, daha mutlu olacağını düşünen halk ise daha kötü günlere kucak açtığını bilmiyordu. Pehlevi'nin yerine gelen Humeyni ise asla beklenen gibi olmayacak, halkın elindeki tüm hakları elinden alıp ağır dini bir yönetim ile görevini sürdürecekti.

Son olaylar ve İran halkının protestoları

Yaklaşık 47 yıldır olan İran İslam Cumhuriyeti son günlerde sallanmaya ve çatırdamaya başladı. Halk artık bu yönetimden bunalıp, sıkılmış eski haklarına tekrar sahip olma amacıyla sokaklara dökülmüştü. Kadınlar sokaklarda başörtülerini ateşe veriyor, Hamaney'in görselleri yakılıp yıkılıyor, İslam Cumhuriyeti bayrakları indirilip yerine eski, güneşli bayraklar asılıyordur. Bu tarz protestolar İran'da ara ara hep olmuş, hamaney ise eski göstericileri "Trump'ı memnun etmeye çalışan bir grup barbar" olarak nitelendirmişti. Şu an ise neredeyse 16 gündür yapılan protestolara katılan kişileri, "Allah'a karşı gelme suçu" ile yargılayacağını belirtmiştir.

Protestolarda BBC Farsça Servisi, Tahran'daki bir hastanede çalışan bir sağlık görevlisi ile konuşmustur.

Bu görevli, "Yaklaşık 38 kişi öldü. Birçoęu acil servise ulaşır ulaşmaz hayatını kaybetti... Gençlerin başlarına ve kalplerine doğrudan ateş edilmişti. Birçoęu hastaneye bile ulaşamadı" diye anlatmıştır.

Şu an ise İran'ın internetlerinin kesilmiş olması ile iletişim neredeyse sıfırdır. Elde ise çok az bilgi vardır.

İnsanlar özgürlükleri için ölümü göze alırlardı ve eğer özgürlük için ölümü göze alan insanlar hiç olmasaydı, günümüzde hiçbir ülke özgür olamazdı.

Yazan: Rumeysa Sözer